

**DE BEOEFENING DER NATUURWETENSCHAPPEN EN
DE RAAKVLAKKEN MET HET RECHT**

Capita Selecta

COLLEGE

**gegeven op 24 oktober 1985
in de Aula van de Landbouwhogeschool
door**

**Prof.dr.ir. C.J.E.A. Bulder
bij zijn afscheid als hoogleraar
in de technische microbiologie
aan de Landbouwhogeschool**

DE BEOEFENING DER NATUURWETENSCHAPPEN EN DE RAAKVLAKKEN MET HET RECHT

Capita Selecta

Dames en Heren,

De titel van het college behoeft enige opheldering. De raakvlakken van het recht met de beoefening der natuurwetenschappen zijn talrijk, zoals met vrijwel alle vormen van menselijk handelen. Daarom zal vanmiddag slechts een kleine keuze hieruit behandeld kunnen worden; het is al aanmatigend genoeg dat één persoon zich daartoe opwerpt.

De keuze betreft een drietal onderwerpen waarbij de spreker enigszins betrokken is geweest. Deze onderwerpen zijn;

- I De uitzonderlijke relatie tussen de microbiologie en het octrooirecht.
- II De positie van de universitaire wetenschapsbeoefenaar in de hoedanigheid van uitvinder.
- III De universitaire wetenschapsbeoefenaar in functie als universitair bestuurder.

- I De uitzonderlijke relatie tussen de microbiologie en het octrooirecht

Nog in 1972 kon Davidson (1) zijn artikel getiteld 'Microbiologie en Octrooirecht' beginnen met de zin, 'Het woord micro-organisme of microbiologie komt in onze Octrooiwet niet voor', maar sinds 1 januari 1978 luidt artikel 3 van de Rijksoctrooiwet (2):

1. Een uitvinding is slechts vatbaar voor octrooi wanneer zij strekt tot verkrijging van enige uitkomst op welk gebied van de nijverheid ook, daaronder begrepen de landbouw.
2. Niettemin wordt geen octrooi verleend voor planten- of dierenrassen, alsmede voor werkwijzen van wezenlijk biologische aard voor de voortbrenging van planten of dieren, met uitzondering van microbiologische werkwijzen en hierdoor verkregen voortbrengselen.

Dit in overeenstemming met artikel 53 van de 'Convention of the Grant of European Patents', waarover Tak (3) opmerkte - in zijn artikel 'Bescherming van toegepaste microbiologie' - dat men met deze octrooieerbaarheid in de vorm van een uitzondering op een uitzondering wellicht het zeer uitzonderlijke karakter van de microbiologische octrooien heeft willen erkennen.

Terzijde wil ik opmerken dat er eigenlijk nooit problemen zijn geweest met betrekking tot werkwijzen die tot doel hadden de activiteiten van micro-organismen uit te sluiten: reeds het Nederlands Octrooi no. 2 van 3 april 1913 had betrekking op een 'werkwijze voor het conserveren van stoffen, die door inwerking van schimmel, rottingsbacteriën en andere micro-organismen of door gisting gemakkelijk bederven' (4). Dat was binnen één jaar nadat de Octrooiwet (5) van kracht was geworden 'op 1 juni 1912 des namiddags te twee ure Amsterdamse tijd, hetgeen overeenkomt met des namiddags acht uur vijftig minuten in Nederlands-Indië, des voormiddags negen uur acht-en-vijftig minuten in Suriname en des voormiddags negen uur drie minuten in Curaçao' (6). Vóór die zo exacte tijdstippen had Nederland een octrooiloois tijdperk gekend, namelijk sinds in 1869 de anti-octrooi-beweging (7) er in was geslaagd de tot dan bestaande Octrooiwet opgeheven te krijgen (8); dit in de verwachting dat het naar men meende goede Nederlandse voorbeeld door alle landen gevolgd

zou worden. Het enige externe gevolg was dat Nederland op dit punt door het buitenland niet meer serieus werd genomen, afgezien dan van de buitenlandse beduchtheid voor Nederlandse industriële spionage.

Veel onduidelijker lagen de zaken bij die toepassingen van de microbiologie waarbij het ging om het verkrijgen van gewenste produkten met behulp van micro-organismen. De reeds genoemde microbioloog Tak (9) gaf in 1960 in een artikel een uitvoerige en diepgaande beschouwing hoe de octrooirechtelijke problemen zich ontwikkelden als reactie op de ontwikkelingen in de industriële toepassingen van de microbiologie. Tot meerder begrip van de toenmalige problematiek bedenke men dat 'voor ene stof op zich zelve' destijds in Nederland nog geen octrooi werd verleend (10). Als problemen noemt Tak vooral: hoever moet de octrooi-rechtelijke bescherming van het werkzaam micro-organisme zich in taxonomische zin uitstrekken: mag men slechts een stam beschermen, of een soort, een geslacht, een tribus, een familie, een suborde, een orde of zelfs één of meer klassen? Hoe dient het werkzaam micro-organisme gedefinieerd te worden wanneer men in aanmerking neemt dat het oorspronkelijke micro-organisme een natuurlijke variabiliteit vertoont? Hoe moet men oordelen over door de industrie verkregen mutanten met gunstiger eigenschappen, waarbij de vraag rijst of de wijze van verkrijgen van de geïnduceerde mutant ook geoctrooieerd kan worden? En hoe reproduceerbaar is het beschreven proces waarvoor de aanvrager een octrooi wil hebben? Dan komt de vraag of een nieuwe stam die in een geoctrooieerde werkwijze als werkzaam organisme is genoemd, ergens gedeponneerd dient te worden en al dan niet beschikbaar moet zijn voor het publiek. Tenslotte: kunnen micro-organismen eigenlijk wel geoctrooieerd worden en zou

die vraag ook niet moeten gelden voor microbiologische omzettingen in het algemeen? Men ziet, de vragen die bij de uitvoering van de wet rijzen brengen bijna de gehele microbiologische wetenschap in raadzaal en raadkamer. Ter zitting kwam het voor dat octrooigemachtigden Bergey's Manual (11) citeerden als theologen de Bijbel. De Octrooiraad beschikte steeds met de grootste omzichtigheid; van geval tot geval trachtend ieder het zijne te geven, zich er voor hoedend een jurisprudentie op te bouwen waarmee hij verstrikt zou kunnen geraken in de zich al sneller ontwikkelende toepassingen van deze natuurwetenschap. De problematiek was vrijwel internationaal, uiteraard met nationale verschillen in accenten en benadering. Curieus was dat niet alleen de rechtsvinding onder hoge druk stond van de toepassing van de natuurwetenschap, maar dat soms een rechtsopvatting invloed kon hebben op een natuurwetenschappelijke vraagstelling. De vraag bijvoorbeeld of antibiotica, nogal nuttige stoffen zoals U weet, ook in de natuur door micro-organismen worden geproduceerd is althans in de Verenigde Staten enige tijd van belang geweest (12). Zou zulks namelijk het geval zijn, dan zou volgens Amerikaanse rechtsopvattingen een antibioticum niet octrooieerbaar zijn, omdat iets wat al bestaat niet kan worden uitgevonden. Het industrieel-octrooirechtelijke belang bij een negatief antwoord heeft toch het natuurwetenschappelijk onderzoek niet tegengehouden. De resultaten van dat onderzoek waren evenwel niet zo duidelijk en hadden dan nog zelden betrekking op een bepaald commercieel interessant antibioticum (13). In Nederland was de vraag juridisch niet relevant aangezien destijds stoffen immers toch niet octrooieerbaar waren.

De definitie van het werkzaam micro-organisme in de beschrijving van de werkwijze waarvoor octrooi wordt aangevraagd

is met enkele naamgeving meestal onvoldoende. In de aanvragen werden soms bladzijden gevuld met beschrijvingen van morfologische en fysiologische kenmerken. Twijfel aan de bruikbaarheid van vele van deze kenmerken leidde tot wetenschappelijk onderzoek met soms vermakelijke resultaten (14). Het sluitstuk van een volledige taxonomische beschrijving in de microbiologie, de vermelding in welke verzameling en onder welk nummer de beschreven stam in levensvatbare toestand is gedeponeerd, werd in de zestiger jaren in toenemende mate een heet hangijzer; de uitvinder wil immers zijn troetelkind niet graag uit handen geven en zeker niet aan de concurrent. In de Verenigde Staten had het Patent Office al in 1955 geëist (15) dat bij de indiening van een aanvraag het werkzame micro-organisme zou worden gedeponeerd in de verzameling van een bona fide instelling, met daarbij zekere bepalingen omtrent beschikbaarstelling voor het publiek. De Nederlandse jurisprudentie volgde, zij het met circa 15 jaar vertraging, een overeenkomstige ontwikkeling. In mijn openbare les in 1967 (16) heb ik voorzichtig gepleit voor deponering als onderdeel van het indienen van de aanvraag; en behandeling van het depot als ware het een onderdeel van de beschrijving. Drie jaren later besliste de Afdeling van Beroep van de Octrooiraad dat de aanvrager zijn micro-organisme diende te deponeren bij een daartoe aangewezen instituut, met een verklaring van afstand ten behoeve van de openbare verzameling van dat instituut met ingang van het tijdstip van openbaarmaking van de aanvraag (17).

Davidson wees er in zijn reeds hiervoor genoemde overzicht van de jurisprudentie terzake op, dat hiermee de microbiologie toch nog steeds een aparte plaats innam omdat in de verleningsprocedure (zoals die sinds 1963 geldt, de details daarvan bespaar

ik U) de deponering en beschikbaarstelling van het micro-organisme altijd nog een fase ten achter blijven bij de indiening en het ter beschikking van het publiek stellen van de beschrijving; de auteur bepleit een internationale regeling.

Dat de onrust rond microbiologische octrooien voorlopig nog niet was uitgewoed bleek uit de reeds genoemde publicatie van Tak van 1974. In die publicatie worden de gronden voor deponering en beschikbaarstelling van micro-organismen nog eens onderzocht. De conclusies van Tak zijn dat het vinden van een nieuwe, industriële toepassing van micro-organismen van veel groter gewicht is dan het vinden van nieuwe micro-organismen met een reeds bekende werking. Voor een werkwijze waarbij alleen de keuze van het micro-organisme nieuw is, zou in het algemeen geen octrooi moeten worden verleend. Het wetenschappelijk taxon beschouwt hij als ongeschikt ter begrenzing van een uitsluitend recht; o.a. leidt een gebruik van de soort als begrenzend taxon er in de praktijk onvermijdelijk toe dat nieuwe soorten worden beschreven alleen met het doel een octrooi te kunnen verkrijgen (18): hier hebt U weer een voorbeeld hoe juridische interpretaties van een wet van invloed kunnen zijn op natuurwetenschappelijke inzichten, nu wat betreft de juiste begrenzing van taxa. Populair gezegd: Bergey's Manual hoort in de raadzaal niet thuis.

Nadat het deponeren in de verzameling van een instelling zelf geen punt van discussie meer was, was het aanvankelijk nog zo dat met betrekking tot Nederlandse octrooiaanvragen alleen twee door de voorzitter van de Octrooiraad daartoe aangewezen Nederlandse instellingen in aanmerking kwamen (19). In 1974 besliste de Afdeling van Beroep (20) dat de voorzitter van de Octrooiraad ook buitenlandse verzamelingen voor dit doel kon aan-

wijzen, hetgeen deze vrijwel onmiddellijk ook deed (21) ten aanzien van twee verzamelingen in de Verenigde Staten, twee in het Verenigd Koninkrijk en één elk in Japan, Tsjechoslowakije en de Sowjetunie. Teneinde orde en eenvoud in het aanwijzen van verzamelingen voor dat doel te verkrijgen werd op 28 april 1977 te Boedapest ter tekening gelegd het Verdrag van Boedapest (22) inzake de internationale erkenning van het depot van micro-organismen ten dienste van de octrooiverlening. Hoewel Nederland met 17 andere staten het verdrag al voor 1 januari 1978 had ondertekend, werd het door Nederland nog niet geratificeerd; maar in de praktijk wel gevolgd in zoverre dat de voorzitter van de Nederlandse Octrooiraad in 1982 (23) de op die datum onder het Verdrag van Boedapest erkende internationale verzamelingen ook ten aanzien van Nederlandse octrooiaanvragen erkende. Die lijst wordt nog steeds aangevuld, tot inmiddels bijna 20 verzamelingen (24). Het tijdstip en de voorwaarden van beschikbaarstelling van gedeponeerde cultures bleef ook op Europees niveau nog wel een zaak van haken en ogen, zoals o.a. blijkt uit een publicatie van Van Nieuwenhoven Helbach in 1980 (25), maar de regelingen rond het depot lijken hun afronding nu toch te naderen (49).

In de zin van het Verdrag van Boedapest worden als micro-organismen ook beschouwd: virussen; plasmiden op voorwaarde dat de micro-organismen waarvan deze afkomstig zijn ook zijn gedeponeerd; en in ongedifferentieerde vorm voortgekweekte cellijnen van hogere organismen. Wanneer nu met behulp van DNA-technieken nieuwe cellijnen van hogere planten worden verkregen, is aannemelijk te maken dat deze nieuwe cellijnen ook octrooieerbaar zijn. Zouden nu uit dergelijke cellijnen gedifferentieerde cellen of zelfs complete planten worden verkregen, dan

zijn dat nieuwe planterassen die evenwel uitdrukkelijk niet octrooieerbaar zijn. Dit is één voorbeeld van een situatie waar kwekersrecht en octrooirecht elkaars pad kruisen en waarop het octrooirecht het kwekersrecht hinderlijk voor de voeten dreigt te gaan lopen. De Coördinatiecommissie Plantenveredeling en -vermeerdering van de NRLO wijdde hieraan op 12 februari 1982 een studiemiddag (26).

Nauwelijks lijkt het probleem van de microbiologische octrooien juridisch gekanaliseerd tot op internationaal niveau, of de voortschrijdende beoefening van de natuurwetenschappen weet twee administratieve wetten te brengen tot een botsing die minder dan tien jaren geleden nog niet was te voorzien.

Ik wil dit hoofdstuk besluiten met de opmerking dat de noodzaak, ook en juist in het octrooirecht, van het depot van levend materiaal naast de verbale taxonomische beschrijving, mijns inziens uiteindelijk hierop berust, dat het depot, als handeling, toegankelijk gemaakt kan worden voor het juridisch begrip-penapparaat, en de taxonomie, als natuurwetenschap, niet. Toch ontleent het depot zijn zin aan het taxon en spelen bij de beoordeling van nieuwheid taxonomische overwegingen onvermijdelijk nog een rol.

II De positie van de universitaire wetenschapsbeoefenaar in de hoedanigheid van uitvinder

Van de rechtspositie van de micro-organismen wil ik nu overstappen op de rechtspositie van de universitaire beoefenaren van de natuurwetenschappen; en ook hier in het bijzonder hun positie ten aanzien van het octrooirecht. Ruim dertien jaren geleden

kreeg dit aspect van het octrooirecht ook al de aandacht in deze aula, en wel in het kader van de rectorale rede bij het einde van het studiejaar 1971-1972 (27). Ik kan niet nalaten terzijde op te merken dat sindsdien nauwelijks meer door een rector is gesproken bij het einde van een studiejaar; maar dat doorgaans iemand anders, of anderen, spreken bij de opening van het academisch jaar.

Waarover sprak Polak op die zeer warme dag in september 1972? Over 'De universitaire onderzoeker', met de aankondiging: 'Mijn benadering zal vooral juridisch zijn. Welke regels beheersen de positie van de universitaire onderzoeker. Op welke punten wijkt die af van die van zijn buitenuniversitaire collega?' De actuele aanleiding voor Polak, destijds, om ook op de hier door mij bedoelde materie in te gaan waren kamervragen, gesteld op 14 juni 1971 door de heren Geurtsen (VVD) en Tuinman (VVD) en beantwoord op 6 maart 1972 door de heren Langman, Minister van Economische Zaken en De Brauw, Minister zonder Portefeuille (28). Populair samengevat hielden de vragen in: 'Mag een hoogleraar octrooi aanvragen?' met een sterke suggestie van 'foei, dat mag toch niet'. De ministers trokken in hun, kennelijk deskundig geadviseerd, antwoord eerst het vloerkleed onder de voeten van de vragenstellers vandaan door beleefd uit te leggen dat met betrekking tot het in de vragen bedoelde concrete geval de vragen en wensen onjuist geformuleerd waren, gingen toen op de algemene strekking van de vraag in door er op te wijzen dat behalve hoogleraren ook andere functionarissen aan universiteiten en hogescholen, tot wier taak het verrichten van wetenschappelijk onderzoek behoort weleens een uitvinding zouden kunnen doen, dat het in wezen een zaak was van interpretatie van artikel 10 van de Octrooiwet, en hielden zich vervolgens op de vlakte.

Wel deelden zij nog mee: 'Inmiddels is vorenbedoelde algemene vraag in studie genomen, het onderzoek en het overleg hierover zijn nog niet afgerond'.

Het zojuist genoemde artikel 10 van de Rijsoctrooiwet regelt de rechten op een octrooi in de relatie tussen de uitvinder als werknemer enerzijds en de werkgever anderzijds. Alle deskundigen, vermoedelijk zonder ook maar één uitzondering, zijn van mening dat noch de auteur van dit artikel, noch de wetgever, hierbij ooit aan de situatie op universiteiten en hogescholen hebben gedacht, althans dat van zulke gedachten uit niets blijkt. Dat de ministers zich op de vlakte hielden was dus begrijpelijk. Het antwoord van Polak, niet van goede argumenten maar in de gegeven situatie uiteraard van iedere rechtskracht ontbloot, was kort gezegd. 'het mag wel' en ook hij beperkte dit niet tot hoogleraren. Dat was dus de stand september 1972. Vier jaren later hield de Orde van Octrooigemachtigden (op 5 oktober 1976) een symposium (29) met een forumdiscussie waarin in algemene zin dezelfde vraag ook aan de orde kwam. Bij de behandeling van die vraag werd Polak niet geciteerd, werd zelfs niet gerefereerd aan de kamervragen - zo'n forum werkt nu eenmaal wat voor de vuist weg - maar er vielen twee dingen op.

Ten eerste, reeds omstreeks 1967 had het Departement van Onderwijs en Wetenschappen een dergelijke vraag als opiniepeiling naar alle instellingen van wetenschappelijk onderwijs gezonden. Door negen instellingen zou zijn geantwoord dat de overheid greep op de uitvindingen van het wetenschappelijk personeel moest krijgen; één instelling, de TH Delft, had een gemotiveerd afwijzend antwoord gegeven. Terzijde, het doet wat vreemd aan dat technisch personeel of geacht werd niet tot het doen van uitvindingen in staat te zijn, of daarin wel vrij spel zou

mogen hebben.

Ten tweede: de opvattingen van het forum over de interpretatie van artikel 10 van de Rijksoctrooiwet, d.w.z. brengt de aard van de betrekking van de universitaire werknemer met zich mede dat deze zijn bijzondere kennis gebruikt tot het doen van uitvindingen van dezelfde soort als die waarop de octrooiaanvraag betrekking heeft, die opvattingen waren verdeeld. Naast een duidelijk nee - geponeerd door een niet-rechtsgeleerde maar wel met de materie vertrouwde hoogleraar aan de TH Delft - stonden twijfels van andere leden van het forum. De voorzitter van de Octroiraad - wel een rechtsgeleerde - drukte zich genuanceerd uit door te zeggen dat op een bepaalde wijze toch wel te bepleiten zou zijn dat octrooi op zulk een uitvinding wel degelijk toekomt aan de universiteit; hij achtte het wenselijk dat het probleem verder werd uitgediept en deelde mee dat dit dan ook in zijn ambtelijke omgeving gebeurde. Laten we hopen dat dat uitdiepen betrekking had op de toezegging van de ministers aan de Tweede Kamer van vier jaar eerder of een reactie was op toen reeds acht jaar oude opmerkingen van de Algemene Rekenkamer (30). De ironie van het lot wilde dat op datzelfde symposium de Minister van Economische Zaken - toen geen Langman meer geheten maar inmiddels Lubbers - wel een welsprekende, uitgebreide inleiding had gehouden, maar ontbrak bij de forumdiscussie.

Dan komt in 1977 van de hand van Cohen Jehoram een artikel getiteld 'Octrooien voor uitvindingen gedaan aan universiteiten en hogescholen, een vergelijkende schets van de situatie in Duitsland en Nederland' (31). 'Ons eigen korte en tot veel onzekerheid aanleiding gevende artikel 10 R.O.W.', zo schrijft hij, 'steekt wel heel armoedig af tegen de kolossale Duitse regeling'. Op één onderdeel wil hij een vergelijking wagen: 'de vraag die

ook in ons land een zekere politieke actualiteit heeft verkregen - let wel, de kamervragen waren toen zes jaar oud en in wezen nog onbeantwoord, zoiets heet hier dan nog actueel - : 'aan wie komt het recht toe octrooi aan te vragen voor een uitvinding die aan een universiteit of hogeschool is gedaan?' De forumdiscussie van een jaar tevoren roert hij niet aan, maar wel de inmiddels vijf jaar oude rede van Polak. Met betrekking tot de opvattingen van Polak merkt hij op dat hij voor de redengeving van Polak alle sympathie heeft maar dat hij er niet zeker van is dat zij door de rechter gevolgd zal worden. Hij meent dat de grenzen van artikel 10 R.O.W. lang niet zeker zijn en dat er gerede vrees kan bestaan voor de zijns inziens ongewenste uitleg dat de universiteit recht heeft op het octrooi ten aanzien van een door haar wetenschappelijk personeel gedane uitvinding; en wel met name als gevolg van de invoering van de WUB. Kennelijk leidde de democratisering van de universiteit tot wat eerder is genoemd een sterkere greep van de overheid op althans het wetenschappelijk personeel, dan onder de daarvóór uitsluitend geldende W.W.O. 1960. Eén van de redenen waarom hij de genoemde uitleg van de rechter vreest en ongewenst acht, is dat octrooien in handen van universiteiten hem tamelijk absurd lijken. 'Het ontbreekt de universiteiten en hogescholen', zo meent hij, 'ten enenmale aan commercieel inzicht en mogelijkheden om zich op het spiegelgladde ijs van de octrooipolitiek te begeven. Welke universiteit kan in redelijkheid zeg f. 20.000,- (en nog veel hogere sommen als de aanvraag op opposities stuit) uit haar onderzoekscrediet bestemmen per uitvinding die ieder moment technisch achterhaald of commercieel onbelangrijk kan zijn geworden?' Zijn tekst impliceert bijna dat de onderzoeker zelf het wél zou kunnen. Hij pleit ervoor dat de wetgever iets doet met artikel 10 R.O.W.

De overheid deed echt wel wat, zij het dan niet aan artikel 10. In het Ontwerp-Besluit tot vaststelling van rechtspositionele voorschriften en bepalingen voor het personeel van de rijksuniversiteiten en rijkshogescholen, door minister Pais aan de orde gesteld tijdens kamerzitting 1979-1980, we zijn dus weer ruim twee jaar verder (en twaalf jaar voorbij de enquête van 1967) moest een artikel B 120 een en ander regelen over auteurs-, octrooi- en kwekersrecht. De Nota van Toelichting zegt daarover: 'Het betreft hier een moeilijke materie... De in artikel B 120 genoemde bepalingen dienen nog tot stand te worden gebracht'.

Ons aller College van Bestuur had zich inmiddels ook niet onbetuigd gelaten. Met de hete adem van de Hogeschoolraad in de nek en nog gesterkt door enkele amendementen van die zijde kwam het in november 1981 met 'concept-richtlijnen nevenactiviteiten personeel LH'. De inhoud had evenwel materieel slechts betrekking op het wetenschappelijk personeel. Het concept bevatte een punt 9, getiteld: 'Auteurs-, octrooi- en kwekersrecht', waarin concreet evenwel uitsluitend over het schrijven van boeken en andere publicistische arbeid werd gesproken. Een wel zeer onvoldragen concept derhalve. Het WHB kwam dan ook al op 5 februari 1982 met het nieuws, dat de aan de minister toegezonden concept-regeling vermoedelijk niet van kracht zou worden omdat diverse betrokken departementen met enige spoed aan een regeling werkten.

De praktijk bleek evenwel sterker dan de leer van de interpretatie van artikel 10 R.O.W. en dan alle concepten waarin ministers en colleges zich bleven verslikken. Immers, het aanvragen van octrooi en de noodzaak daarvoor in eerste instantie zeg ca. f. 20.000,- neer te tellen moge voor een universiteit of hogeschool onaantrekkelijk zijn, voor de meeste medewerkers van de

universiteit is het nog minder aantrekkelijk. Het geld moet terugkomen door het octrooi, als dat al wordt verkregen, te gelde te maken d.w.z. hetzij door na de nodige ontwikkeling zelf tot productie en verhandeling van het voortbrengsel over te gaan, hetzij door aan een potentiële industriële producent licentie in het vooruitzicht te stellen. Het eerste is vrijwel altijd materieel onmogelijk wanneer men zelf niet over een bedrijf beschikt of in staat is daarvoor de nodige miljoenen te fourneren of aan te trekken: het tweede vereist een zakelijke overeenkomst met een bedrijf en hoewel U zojuist hebt gehoord dat dit ijs spiegelglad wordt geacht, heeft de universiteit anders dan haar werknemer, juristen en andere experts in dienst die de ijzers wellicht toch scherp genoeg kunnen slijpen. De Landbouwhogeschool althans heeft in een aantal gevallen wel octrooi aangevraagd, maar dan in het kader van een samenwerkingsovereenkomst met een bedrijf, zodanig dat er enig uitzicht op revenuën ontstaat. De uitvinder krijgt naamsvermelding, waarmee hij geacht wordt afstand te hebben gedaan van eventuele aanspraken op het octrooi (32). Practisch gezien lijkt die oplossing vrijwel optimaal (33), maar een voldoende credietwaardige en ondernemende werknemer wordt er niet door verhinderd zelf het initiatief te nemen. Zoals vermeld, vele juristen geven hem graag hun juridisch gelijk maar verscheidenen vrezen dat hij het voor de rechter niet zal krijgen. Die juristen maken voor het gemak daarbij een kleine kortsluiting vrees ik. De rechter komt er namelijk niet eerder aan te pas dan nadat het octrooi is verleend (34). Ten aanzien van aanspraken van de werkgever op het aangevraagde maar nog niet verleende octrooi is niet de rechter maar de Octrooiraad bevoegd (35). Uit recente jurisprudentie - welke overigens niet op universiteiten betrekking heeft en ook verder slecht met ons probleem vergelijk-

bare situaties betreft - zou op te maken zijn dat de Octrooiraad de neiging heeft de uitvindende werknemer vrij vergaand tegen opeisingsacties van de werkgever te beschermen (36). Een duidelijke regeling blijft dus gewenst. Daartoe is een nadere redactie van artikel 10 R.O.W. al herhaalde malen door anderen bepleit, maar nog nooit tot stand gekomen. De verleiding om het dan maar te gaan regelen op een andere plaats, bijvoorbeeld in de W.W.O. of in een rechtspositiereglement wordt daardoor bij sommigen wellicht groter (37). We hebben dat al gezien. In hoeverre zoiets toelaatbaar is zonder tegelijk het hardnekkige artikel 10 te wijzigen, dat is een vraag die ik liever aan juristen overlaat. Dat zoiets uitermate hachelijk is, daaraan twijfel ik niet. Bijvoorbeeld heeft de uitvinder niet alleen recht op naamsvermelding, hetgeen in alle opzichten zeer goedkoop is, maar ook, als het octrooi aan de werkgever komt, recht op vergoeding wegens gemis aan octrooi (38). 'Wij hebben gemeend', zo sprak Talma destijds in de Tweede Kamer, 'den man te moeten geven een aanspraak op vergoeding. Die aanspraak zal een verbazend groote moeilijkheid opleveren. Daaromtrent behoeven wij ons niets te ontveinzen.' Deze woorden van Talma zijn door Chavannes profetisch genoemd (39). En Talma, die als minister van Landbouw, Nijverheid en Handel toen nog geen echte hogeschool onder zijn hoede had, zal met zijn woorden zeker niet aan universiteiten en hogescholen hebben gedacht. Het is wel merkwaardig dat een minister die een wetsontwerp verdedigt, er daarbij op wijst dat een bepaald onderdeel van die wet vrijwel onuitvoerbaar zal blijken te zijn. Zoals een profeet betaamt was hij zijn tijd blijkbaar ver vooruit.

III De universitaire wetenschapsbeoefenaar in functie als bestuurder.

Indien ik dit onderwerp zelfs maar met ruwe benadering zou trachten uitputtend te behandelen, dan zou dat voor U zeer uitputtend zijn. Daarom zult U genoeg moeten nemen met veel lacunes. Die gaten kunt U overigens vaak zelf wel opvullen.

Advertenties waarin wetenschappelijk personeel voor universiteiten wordt gevraagd vermelden vrij frequent als onderdeel van de functiebeschrijving: het verrichten van bestuurstaken; doorgaans slechts op vakgroepniveau - wetenschappelijk personeel in vaste dienst is uit hoofde van zijn functie lid van het vakgroepbestuur - maar ook wel 'bijdragen aan bestuur van vakgroep en hogeschool' (40). Waar komt die uitzonderlijke situatie vandaan?

Op 27 april 1970 bood de regering de Tweede Kamer aan het ontwerp van Wet universitaire bestuurshervorming, de wet werd getekend op 9 december van dat jaar en trad in mei 1971 in werking (41). Deze miraculeuze snelheid, tegenwoordig door begrotingswetten nog maar met moeite gehaald, werd vermoedelijk niet zozeer mogelijk gemaakt door een scherp inzicht in de vele zaken die men snel wilde veranderen, als wel door de wens om een einde te maken aan de anarchie die zich binnen enkele universiteiten al duidelijk begon te manifesteren. Het zou een grote misvatting zijn, de universitaire troebelen uitsluitend aan studenten toe te schrijven; leden van het wetenschappelijk personeel droegen in niet geringe mate bij aan die onrust.

Ter compensatie van de haast waarmee de wet tot stand was gekomen werd de geldigheidsduur direct al beperkt: tot, maar

niet en met, 31 augustus 1976. Het langste Eeuwig Edict uit de vaderlandse geschiedenis hield het vijf jaar uit, maar vóór de WUB, 'houdende tijdelijke voorzieningen', na vijf jaar was verlopen werd de geldigheidsduur met één jaar en één dag verlengd - die dag was men destijds kennelijk in alle haast vergeten - en daaropvolgend nog eens met vijf jaar, en zo ging het maar steeds door, recentelijk werd de wet zelfs voor onbepaalde tijd verlengd, althans tot een nieuwe WWO in werking treedt. Dat zou spoedig verwacht mogen worden.

De WUB werd aan de universiteiten ontvangen met zowel scepsis, gelatenheid, opluchting als enthousiasme. Het laatste werd merkbaar getemperd toen bleek dat aan de universiteiten geen status werd verstrekt gelijk aan die van Andorra of Monaco. Maar er moest mee gewerkt worden; en velen, meer dan genoeg destijds, stonden klaar om hun deel of hun gram, of beide te halen.

Wanneer nu regering en wetgever verwacht hadden dat het in werking treden van de nieuwe wet de onrust aan de universiteiten zou doen bedaren en dat bezettingen van gebouwen niet meer voor zouden komen, dan kwamen zij na enige tijd toch wel bedrogen uit. Eerst werd een jaar lang inderdaad vrijwel alle beschikbare energie gestoken in verkiezingen en het instellen van de nieuwe bestuursorganen. In Wageningen kwam men daarbij voorlopig niet aan de vakgroepen toe; het oude bestuur had nog op de valreep op een achternamiddag een overgangsregeling vakgroepniveau vastgesteld; welke regeling het langer uithield dan de eerste termijn van de wet zelf.

Daarna echter bleek spoedig dat veel onvrede bepaald niet was verdwenen, het leek er eerder op dat de invoering van de wet er zelfs voedsel aan had gegeven, want bezettingen waren een fre-

quenter verschijnsel dan ervoor.

Waarschijnlijk zou geen enkele wet in staat zijn geweest alle onvrede te doen verdwijnen. Maar de wet was er niet aan ontkomen verwachtingen te wekken die niet waargemaakt konden worden. Dat was in zoverre onvermijdelijk omdat het er wat op leek dat velen meenden dat democratisering inhoudt dat iedereen op elk gewenst moment een meerderheid van stemmen behoort te krijgen om zijn zin door te drijven. Maar het is ook vragen om moeilijkheden als enerzijds de indieners van de wet de Hogeschoolraad de hemel inprijzen als het hoogste bestuursorgaan (42), terwijl anderzijds de tekst van de wet en het uitvoeringsbesluit aan die raad maar weinig concrete taken toekennen waarvan sommige dan nog van eenmalige aard ook. Een strijd, U mag ook zeggen kibbelpartij, om bevoegdheden tussen College van Bestuur en Hogeschoolraad verslond tijd en energie maar de eigenlijke werkvloer, de vakgroepen, interesseerde zich daar nauwelijks voor. Daar interesseerde men zich hooguit voor wat er in de Faculteitsraad gebeurde. Deze Raad, met veel meer alledaagse en concrete taken en bevoegdheden en met een veel duidelijker, door één geleding - die van het wetenschappelijk personeel - bepaalde signatuur werd met vallen en opstaan en enkele kinderziekten een vrij behoorlijk functionerend bestuursorgaan.

Bij de opening van het Academisch jaar 1974-1975 meende de voorzitter van het College van Bestuur dan ook op te mogen merken dat wij in Wageningen met de WUB kunnen leven, met als argumenten dat sommigen vinden dat de wet niet ver genoeg gaat en anderen dat de wet te ver gaat, terwijl velen vinden dat de wet juist biedt wat onder de huidige omstandigheden passend is (43). Die uitspraak was verhullend en onthullend. Verhullend omdat de compensatie van 'niet ver genoeg' door 'te ver' de uitleg be-

spaarde van wat er nu te ver of niet ver genoeg ging, en voor wie. Onthullend, omdat 'ermee kunnen leven' in het spraakgebruik vooral gezegd wordt van persoonlijke lichamelijke ongemakken of maatschappelijk minder gewenste toestanden.

Zoals reeds opgemerkt, bij de vakgroepen was de belangstelling voor vrijwel alles wat zich in de Hogeschoolraad afspeelde minimaal. Begrijpelijk, de uitvoerende taken van de vakgroepen en de bevoegdheden van de Hogeschoolraad hadden nauwelijks raakvlakken. En, als afspiegeling daarvan, het wetenschappelijk personeel had als elke geleding in de Hogeschoolraad slechts een minderheid van de zetels en in de vakgroepbesturen een meerderheid; zij het de kleinst mogelijke - een premie op de eenheid van het wetenschappelijk corps, hoewel niet altijd effectief. Misschien alleen tijdens de beschamende periode van de collegegeldperikelen werden beide bestuursorganen geconfronteerd met dezelfde vraag, namelijk wie er nu als student moest worden beschouwd en wie niet, en of het de vakgroepbesturen eigenlijk wel aanging of iemand die men als student beschouwde of die pretendeerde dat te zijn, nu wel of niet als zodanig was ingeschreven. Dat de vakgroepen daarover in verwarring waren kan men hun nauwelijks verwijten als men kennis neemt van het volgende voorval. Tijdens een Kamervergadering waarin de collegegeldkwestie aan de orde kwam, stelde vanuit de banken van de oppositie een kamerlid wiens naam ik gelukkig ben vergeten, aan de minister een vraag die er op neer kwam op grond van welke wettelijke bepaling de Colleges van Bestuur en het personeel van de Universiteiten eigenlijk gehouden waren de z.g. collegegeldwet, in wezen de wijziging van een détail in de nauwelijks omstreden WWO '60, uit te voeren. De minister was voldoende ad rem om geen briefje van boven te laten komen, hij pakte de wet, smet die met een

theatraal gebaar op tafel en citeerde uit het hoofd de geijkte laatste volzin. 'Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren wie zulks aangaat aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.'

Hiermee komt een, naar mij meermalen is gebleken, delicate situatie in de universitaire bestuursstructuur aan de orde. In een groot aantal bestuursorganen hebben zowel studenten als personeel van de universiteit zitting. Die bestuursorganen kunnen, sommige meer, andere minder, te maken krijgen met de uitvoering van wetten. Door een bestuursorgaan dienen uitvoerende taken collegiaal te geschieden, waarbij binnen dat orgaan uiteraard discussie mogelijk moet zijn over de meest geschikte wijze van uitvoering, maar niet over de vraag of men de aan het orgaan bij of krachtens de wet opgedragen taken nu wel of niet zal uitvoeren. De studenten en soms nog enkele anderen in dat bestuursorgaan, zijn evenwel geen ambtenaren en voelen zich niet aan nauwkeurige uitvoering van de wet gehouden, zij hebben bij hun zitting nemen ook geen belofte afgelegd, bijvoorbeeld dat zij stiptelijk zullen uitvoeren de in aanmerking komende wetten en algemene maatregelen van bestuur. Indien nu in een dergelijk gezelschap een discussie ontstaat over bepaalde grenzen die een wet bij haar uitvoering stelt, dan zijn voor de student-leden die wettelijke grenzen niet relevant en de discussie wel, terwijl voor de ambtenaren-leden de discussie niet relevant is en de wettelijke grenzen dat wel behoren te zijn. Met grenzen bedoel ik hier geen vage en voor meer dan één uitleg vatbare grenzen, maar bijvoorbeeld grenzen zoals begrepen in uitdrukkingen luidende: '..de cursusduurbedraagt ten hoogste vijf jaren' (44).

De situatie wordt in werkelijkheid dikwijls nog gecompliceerder, wanneer bijvoorbeeld in het geval als zojuist genoemd de wet tevens zegt dat voorstellen voor een cursusduur langer dan vier jaren zullen worden getoetst aan door de minister vast te stellen richtlijnen. Aangezien die richtlijnen echter niet in acht dienden te worden genomen bij het opstellen van de voorstellen -de wetstekst vermeldt wel dat zij er zijn ten behoeve van die voorstellen en dat klinkt heel wat vrijblijvender - konden nu ook de ambtenaren onder de democratisch gekozen bestuurders en zelfs alle ambtenaren van de universiteit menen dat die richtlijnen hun weinig aangingen. Op dit punt kregen zowel wetenschapsbeoefenaren als studenten vrij spel. Het bepalen van de uitslag van dat spel bleef echter aan de minister voorbehouden, hij zou tenslotte uitmaken, maar dan wél afhankelijk van de wijze waarop de universiteiten zich aan de richtlijnen hadden gehouden, of de cursusduur vier dan wel vijf jaren zou zijn. Het zal weinigen verwonderen dat, al was het spel in principe vrij, de neiging tot behoedzaam spel bij de ambtenaren groter was dan bij de studenten. Bij de studenten ging het om het spel, om idealen zo U wilt: de knikkers konden niet zij maar hoogstens hun opvolgers verliezen. Bij de ambtenaren ging het om de knikkers; alleen zagen deze, afhankelijk van hun hiërarchische, bestuurlijke of wetenschappelijke positie, nogal eens verschillende knikkers.

Extra verwarring gaat optreden wanneer ook sommige ambtenaren-leden in een dergelijk bestuursorgaan van mening zijn dat zij niet aan de uitvoering van de wet de hand hebben te houden, laat staan aan de nauwkeurige daarvan; hun gevoelsmatige redenen kunnen zijn dat zij op democratische en niet op hiërarchische basis zitting hebben in dat bestuursorgaan; voor wetenschappelijk personeel kan daar nog bijkomen dat zij ééns ook student zijn ge-

weest en nu in het verlengde daarvan universitair wetenschapsbeoefenaar, voor sommigen een vloeiende overgang; dat zij aan de universiteit in de eerste plaats de wetenschap hebben te dienen en dat door de overheid uitgevaardigde wetten, na zulke als die van Newton of Mendel, daarbij op de derde plaats of nog later komen; hun bestuurlijke gedrag zijn zij natuurlijkerwijs geneigd af te leiden uit de belangen van wetenschap en onderwijs zoals zij die als vrije wetenschapsbeoefenaren menen te moeten zien; en als dat zou strijden met de wet, dan vinden velen dat ten hoogste jammer; zoiets als fout parkeren, je betaalt de bon en vertelt eventueel aan je kennissen wat je van die agent denkt.

Het kon haast niet anders of de onvoldoend duidelijke wetgeving waarvan de uitvoering zonder duidelijke aanwijzing van verantwoordelijkheden voor een belangrijk deel werd gelegd bij een heterogeen gezelschap van personen waarvan de meesten geen bestuurlijke of juridische ervaring en inzicht hadden, moest wel leiden tot een landelijke chaos van voorstellen. Met, zoals dat in een chaos niet ongebruikelijk is, tenminste één ordenend principe: vrijwel elk van de honderden voorstellen kwam op ten minste vijf jaren uit, ongeacht de richtlijnen. De door de wet aangewezen adviseurs van de minister slaagden er niet in op behoorlijke wijze tot de voorgeschreven toetsing te komen. Juist op het moment dat het hoge spel door een inmiddels weinig meer geïnteresseerde regering beloond leek te gaan worden, trad een nieuwe ploeg ministers aan. Onbekommerd verklaarde de nieuwe minister het spel van de universiteiten voor verloren, zijn bevoegdheden lieten hem juist die ruimte.

U ziet dat in dergelijke situaties het op democratische wijze besturen van een universiteit wel een moeizame en hachelijke zaak wordt. De wetgever is hier niet volkomen argeloos geweest

maar heeft noodremmen ingebouwd in de vorm van het onthouden van de vereiste goedkeuring of van de mogelijkheid tot vernietiging van besluiten van bestuursorganen wegens strijd met de wet of met het algemeen belang, door het naast hogere orgaan. Noodremmen zijn echter veiligheidsinrichtingen, zij dienen niet tot besturen, leiden altijd tot vertraging en in geval het bestuurlijk proces aan termijnen gebonden is tot te laat aankomen met alle problemen en frustraties van dien. Hoe schadelijk de schorsing of vernietiging van besluiten dus ook kan zijn voor een goed bestuur, de wetgever heeft het naderhand toch nog nodig gevonden om de paragraaf die daaraan oorspronkelijk in de WUB was gewijd (45) bij een wetswijziging de status van hoofdstuk te geven en zodanig uit te breiden dat een fraai opgebouwd stelsel van soms wederzijdse vernietiging van besluiten is ontstaan (46). Wanneer men daarbij bedenkt dat democratisch gekozen bestuurslichamen besluiten van lagere lichamen bij gemotiveerd besluit kunnen vernietigen wegens strijd met de wet of met het algemeen belang, dan mag men toch wel hopen dat in zulke gevallen aan enkele terzake ervaren juristen om advies wordt gevraagd; en dat het juridisch advies in de motivering zwaar meeweegt. Aangezien het vernietigingsbesluit echter ook weer voor vernietiging kan worden voorgedragen, zal het dan bevoegde bestuursorgaan genoodzaakt zijn om andere juristen om advies te vragen. Gelukkig zijn vernietigingsprocedures in Wageningen zeldzaam gebleken, het dreigen met vernietiging kan al voldoende zijn en zelfs dat wordt zelden gedaan.

Meent U evenwel niet dat hevige universitaire beroeringen van de laatste tijd zijn. Al in de zeventiende eeuw konden de emoties hoog opblazen. In de senaatsvergaderingen bleef het bij schreeuwen en schelden, zoals blijkt uit Leidse notulen die verha-

len hoe een hoogleraar 'magnis et immodestis clamoribus' aankondigde dat hij zijn gelijk inzake de inhoud van het onderwijsprogramma wel in Den Haag zou gaan halen en daarbij een tegenstander 'contumeliose et cum insana vociferatione: 'Gij falievouwer'" toevoegde (het probleem bij de vertaling van de laatste zin zit voor historici en Neerlandici in het woord falievouwer) (47). Bij promoties bleef het niet bij woorden, men leest althans dat bij de verdediging gebruik werd gemaakt van stampen, boonen smijten, horen blazen, vuist en stokslagen (48).

Een terugblik in de geschiedenis, hoe relativerend die ook kan zijn, geeft hier evenwel weinig vertroosting. De behoefte aan objectieve empirie, een der kenmerken van de beoefening der natuurwetenschappen, verdroeg zich in die tijd even slecht met de intolerante sfeer van de filosofische en theologische twisten als tegenwoordig met ideologisch gedram, van welke zijde ook. De destijds florerende beoefening der natuurwetenschappen vond vrijwel geheel buiten de universiteiten plaats en alle inspanning is nu geboden om een herhaling van die situatie, of het nu als klucht zal zijn of als tragedie, te voorkomen.

Literatuur

1. Davidson, C.M.R. 1972. Microbiologie en Octrooirecht. B.I.E.* 40, 34-39.
2. Rijkswet van 12 januari 1977. Stb. nr. 160 jo.K.B. van november 1977. Stb. 621. Oude tekst artikel 3:
Een uitvinding is slechts vatbaar voor octrooi, wanneer zij strekt tot verkrijging van enige uitkomst op het gebied van de nijverheid.
3. Tak, J.D. 1974. Bescherming van toegepaste microbiologie. B.I.E. 42,78-87.
4. Zie hiervoor o.a. Tak, J.D. 1960. Microbiologische vondsten en octrooibescherming. B.I.E. 28, 139-154.
5. Wet van 7 November 1910. Stb. 313.
6. Besluit van 23 Mei 1912. Stb. 172.
7. Gerzon, F. 1983. Prof.ir. Adriën Huet, een strijder voor de herinvoering van een Nederlandse Octrooiwet. B.I.E. 51, 190-201. Men zie ook: Den Hertog, D. 1976. De anti-octrooibeweging in Nederland (1850-1886). B.I.E. 44, 27-35.
8. Wet van 15 Juli 1869. Stb. 126.
9. Tak, J.D. 1960. Microbiologische vondsten en octrooi-bescherming. B.I.E. 28, 139-154.
10. Wet van 7 November 1910. Stb. 313; artikel 4, inmiddels vervallen, luidde:
Indien voor ene werkwijze, tot bereiding ener stof of voor een verbetering van een zodanige werkwijze octrooi is verleend, strekt dit zich uit tot die stof, mits volgens die werkwijze of met toepassing van die verbetering bereid. Voor ene stof op zich zelve wordt geen octrooi verleend.

* B.I.E. staat in deze lijst voor Bijblad bij de Industriële Eigendom.

11. Bergey's Manual of Determinative Microbiology, diverse edities en editors. Williams and Wilkins, Baltimore.
12. Brock, T.D. 1966. Microbial Ecology and Applied Microbiology. Adv. Appl. Microbiol. 8, 61-75, in het bijzonder 64-65.
13. Brian, P.W. 1957. The Ecological Significance of Antibiotic Products. p. 168-188. In: R.E.C. Williams and C.C. Spicer, Editors. Seventh Symposium Soc. Gen. Microbiol. Cambridge University Press.
14. Baldacci, E. 1961. The classification of actinomycetes in relation to their antibiotic activity. Adv. Appl. Microbiol. 3, 257-278.
15. J. Patent Office Society. 1955, p. 855; geciteerd door Tak, zie 9.
16. Bulder, C.J.E.A. 1967. Techniek, Microbiologie, Technische Microbiologie. Openbare les. Veenman, Wageningen.
17. Octrooiraad, Afdeling van Beroep. 1970. Nr. 107. B.I.E. 38, 362.
18. Silvestri, L.G. and D. Gottlieb. 1963. Taxonomy and legal aspects of industrially important microorganisms. In: M.P. Starr, Ed., Global Impacts of Microbiology. Almquist and Wiksell, Stockholm Göteborg and Uppsala; John Wiley and Sons Inc. New York, London and Sydney.
19. Voorzitter van de Octrooiraad. 1972. Officiële Mededelingen. Formaliteiten t.a.v. aanvragen die betrekking hebben op micro-organismen. B.I.E. 40, 218.
20. Octrooiraad, Afdeling van Beroep. 1974. Nr. 31. B.I.E. 42, 122-125.
21. Voorzitter van de Octrooiraad, 1974. Officiële Mededelingen. Erkenning van microbenverzamelingen. B.I.E. 42, 106.

22. Tak, J.D. 1979. Het verdrag van Boedapest. B.I.E. 47, 2 223-225. (met verwijzing naar Tractatenblad 1979, nr. 90.)
23. Voorzitter van de Octrooiraad. 1982. Officiële Mededelingen. Erkenning van microbenverzamelingen. B.I.E. 50, 94-95.
24. Voorzitter van de Octrooiraad. 1983. Officiële Mededelingen. Erkenning van microbenverzamelingen. B.I.E. 51, 347. (Voor correctie zie B.I.E. (1984) 52,46.
25. Nieuwenhoven Helbach, E.A. van., 1980. Europese bescherming van microbiologische uitvindingen. B.I.E. 48, 127-129.
26. N.R.L.O. Kwekersrecht en Octrooirecht in relatie tot genetische manipulatie bij planten. Studierapport 14d, N.R.L.O., Den Haag. Geciteerd in Bijloo, J.D. 1984. Kwekersrecht en Octrooirecht in relatie tot de mogelijkheden van genetische manipulatie. L. en O. Kwartaaltijdschrift van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek, 84, 3-5.
27. Polak, J.M. 1972. De universitaire onderzoeker. Rede uitgesproken op 1 september 1972 bij het einde van het studiejaar 1971-1972. (Men zie in het bijzonder p. 8-12).
28. Aanhangsel tot het verslag van de Handelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal Zitting 1971-1972, p. 1901. Geciteerd als Mededeling. 1972. Mag een hoogleraar octrooi aanvragen? B.I.E. 40, 89-90; en bij Polak (zie 21) als bijlage II.
29. Symposium 'Bescherming van technische kennis' op 5 oktober 1976. Orde van Octrooigemachtigden. 's Gravenhage 1976.

30. Uit de tekst van Polak (zie 27, p. 9) blijkt dat de Algemene Rekenkamer die sinds 1967 haar lankmoedigheid had be-
waard, in 1971 wat ongeduldig begon te worden.
31. Cohen Jehoram, H. 1977. Octrooien voor uitvindingen ge-
daan aan universiteiten en hogescholen. B.I.E. 45,
156-158.
32. Rijksoctrooiwet, artikel 12A.
33. Men zie evenwel Rijksoctrooiwet, artikel 10 lid 2 voor de
haken en ogen.
34. Rijksoctrooiwet, artikel 54 jo. artikel 53.
35. Rijksoctrooiwet, artikel 22G.
36. Octrooiraad, Bijzondere Afdeling. 1985. Nr. 28 en Nr. 29.
B.I.E. 53, 120-124.
37. Men zie ook: Weel, A.J. van. 1977. Stelling IX bij proef-
schrift: De incorporatie van Culemborg in de Bataafse
Republiek (K.U.N.) Zutphen, De Walburg Pers. De stelling
luidt:

Tekst en strekking van artikel 10 lid 1 van de Rijksoctrooiwet geven
grond aan te nemen, dat de aanspraak op octrooi voor aan de instel-
lingen van wetenschappelijk onderwijs door derzelve personeels-
leden gedane uitvindingen toekomt aan genoemde personen. Aange-
zien het voor instellingen van W.O., voor de gevallen waarin zij z.g.
contractresearch willen aantrekken, van groot belang kan zijn, dat zij
hun opdrachtgevers ook een eventueel octrooi kunnen aanbieden,
dienen deze instellingen in die gevallen een nadere regeling met de
betrokken personeelsleden te treffen. Een zodanige regeling dient
te worden opgenomen in de arbeidsvoorwaardenregeling van hen, die
in dienst zijn van de instellingen.
38. Rijksoctrooiwet, artikel 10, lid 2 en lid 3.
39. Chavannes, L.B. 1985. Vergoeding voor het gemis aan
octrooi. B.I.E. 53, 170-173.

40. Wagenings Hogeschoolblad 11 december 1981 en idem 9 augustus 1985.
41. Wet van 9 december 1970. Stb. 601 jo. Besluiten van 21 april 1971. Stb. 249; en van 14 mei 1971. Stb. 292.
42. Memorie van Toelichting hoofdstuk IV, paragraaf 1, p. 24, bij het Ontwerp van Wet, Kamerstukken 1969-1970, nr. 10636.
43. Ritzema van Ikema, J.B. 1974. In: Opening Studiejaar 1974-1975. Het Studiejaar 1973-1974. Redes uitgesproken op 9 september 1974 bij de opening van het Academisch Jaar 1974-1975. (sic!).
44. Wet van 12 November 1975. Stb. 656. Artikel I-G.
45. W.U.B. (zie 41), paragraaf 4, artikelen 35-38.
46. W.U.B. zoals deze luidt na inwerkingtreding van de Wet van 4 mei 1977. Stb. 298; hoofdstuk IV.
47. Men zie: Geyl, P. 1934. De Geschiedenis van de Nederlandse Stam. Deel II, pag. 340 en 523. Amsterdam, Wereldbibliotheek.
48. Men zie: Geyl, P. 1934. Loc. cit. (47), pag. 311.

Tijdens de correctie alsnog ingelast:

49. In het Voorstel van Rijkswet tot wijziging van de Rijksoc-trooiwet, aangeboden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal en aan de Staten van de Nederlandse Antillen op 26 augustus 1985, luidt artikel I letter I als volgt:
In artikel 22B wordt na het eerste lid, met vernummering van het tweede lid tot derde lid, een nieuw lid ingevoegd, luidende:
2. In het geval dat een uitvinding betreffende een microbiologische werkwijze of een door een dergelijke werkwijze verkregen voortbrengsel het gebruik omvat van een micro-organisme dat niet

openbaar toegankelijk is en dat niet zodanig kan worden beschreven dat de uitvinding door een deskundige kan worden toegepast, wordt de beschrijving, voor zover deze dat micro-organisme betreft, nochtans aangemerkt van zodanige aard te zijn dat de uitvinding door een deskundige aan de hand daarvan kan worden toegepast, indien een cultuur van het micro-organisme uiterlijk op de dag van indiening van de aanvraag is gedeponneerd bij een bij of krachtens algemene maatregel van bestuur aan te wijzen instelling en indien voorts voldaan is aan bij algemene maatregel van bestuur te stellen voorschriften inzake identificatie en beschikbaarheid van het micro-organisme.

Tweede Kamer, vergaderjaar 1984-1985, 19 131 (R1295), nrs. 1-2.